

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czerwińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michalowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Anna Barwińska-Małajowicz

Uniwersytet Rzeszowski

ABSOLWENCI SZKÓŁ WYŻSZYCH W KONTEKŚCIE (NIE)DOSTOSOWANIA OFERTY EDUKACYJNEJ DO POTRZEB PRACODAWCÓW. ANALIZA PORÓWNAWCZA NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH REGIONÓW W POLSCE I NIEMCZECH

Streszczenie: Głównym celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie wybranych problemów związanych z przejściem absolwentów szkół wyższych z systemu edukacji na rynek pracy w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. W części pierwszej przedstawiono najważniejsze zagadnienia w odniesieniu do województwa podkarpackiego, w części drugiej zaś odniesiono się do kraju związkowego Nordrhein-Westfalen, ze szczególnym uwzględnieniem regionu Ostwestfalen-Lippe. Całość kończy syntetyczne podsumowanie przeprowadzonych rozważań.

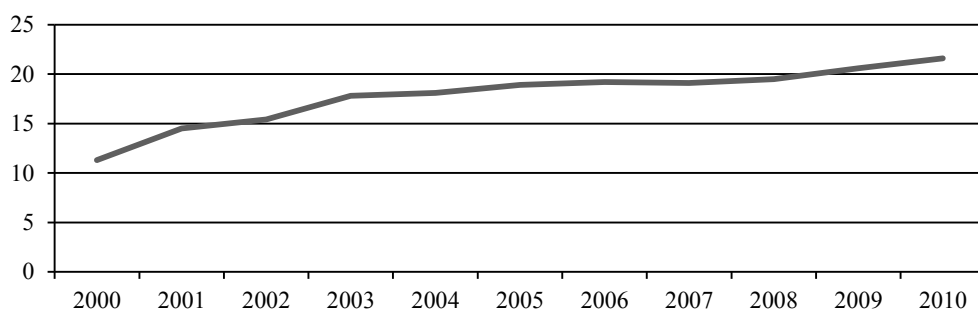
Słowa kluczowe: absolwenci szkół wyższych, pracodawcy, rynek pracy.

1. Wstęp

W obliczu ogólnego spowolnienia gospodarczego kluczowym wyznacznikiem poprawy sytuacji na rynku pracy jest przygotowanie profesjonalnych kadr w zawodach i specjalnościach dostosowanych do oczekiwań pracodawców. W tym kontekście istotną rolę odgrywają uczelnie wyższe, które kształcą pracowników o najwyższych kwalifikacjach. Głównym celem niniejszego opracowania jest zaprezentowanie wybranych problemów związanych z przejściem absolwentów szkół wyższych z systemu edukacji na rynek pracy w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analizę przeprowadzono na przykładzie dwóch regionów, które (dzięki partnerstwu miast: Rzeszów – Bielefeld) łączy współpraca społeczno-gospodarcza. W części pierwszej przedstawiono najważniejsze zagadnienia w odniesieniu do województwa podkarpackiego, w części drugiej zaś odniesiono się do kraju związkowego Nordrhein-Westfalen, ze szczególnym uwzględnieniem regionu Ostwestfalen-Lippe. Całość kończy syntetyczne podsumowanie przeprowadzonych rozważań.

2. Podkarpacie

Mocną stroną województwa podkarpackiego jest relatywnie młode społeczeństwo, jednak pod względem liczby absolwentów szkół wyższych region plasuje się na stosunkowo odległym, dziesiątym miejscu w kraju¹, chociaż w ostatnich latach liczba absolwentów² uczelni wyższych w województwie wzrosła (rys. 1). Do kierunków, które w roku akademickim 2010/2011 cieszyły się największą popularnością, zaliczyć należy: „nauki społeczne, gospodarka i prawo” (44% ogólnej liczby absolwentów), w tym najbardziej liczne podgrupy to: ekonomiczna i administracyjna (59,3%) oraz społeczna (32,9%). Popularne były również kierunki: „zdrowie i opieka społeczna” (11,9%), w tym podgrupa medyczna (95,1%), „kształcenie” (10,4%), tj. podgrupa pedagogiczna, a także kierunki związane z „techniką, przemysłem i budownictwem”, które ukończyło 10,0% ogółu absolwentów uczelni wyższych. W grupie kierunków technicznych były to następujące podgrupy: inżynierjno-techniczna (58,4%), architektury i budownictwa (30,9%) i podgrupa produkcji i przetwórstwa (10,7%)³.

Rys. 1. Liczba absolwentów szkół wyższych w woj. podkarpackim (w tys. osób)

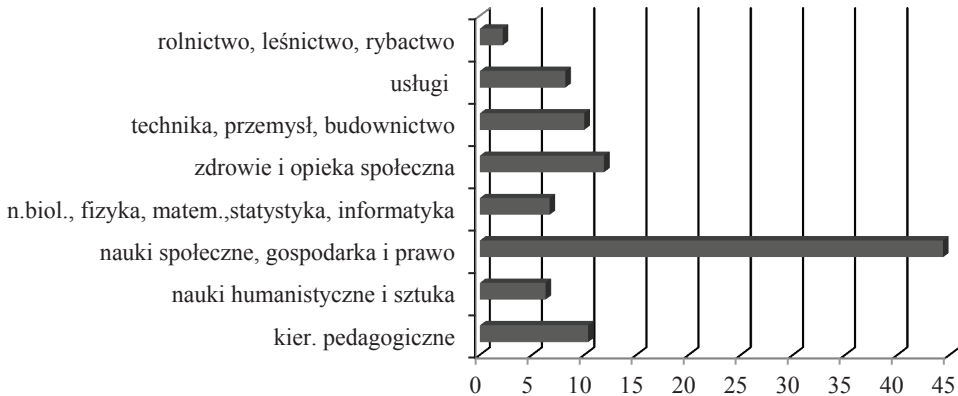
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011.

Nieco ponad 8% (8,2%) ogółu absolwentów ukończyło kierunki związane z usługami, w tym: usługi dla ludności (74,7%), ochrona środowiska (18,8%), usługi transportowe (6,5%) (rys. 2).

¹ *Kariery absolwentów*, Sedlak & Sedlak, <http://www.rynekpracy.pl/kariery-absolwentow.pdf> [dostęp: 28.03.2013].

² Należy przypomnieć, że kategoria absolwentów stosowana w badaniach BAEL oznacza węższą kategorię niż kategoria „ludzi młodych”. Zalicza się do niej osoby do 30 roku życia włącznie, które ukończyły szkołę w ostatnich 12 miesiącach (bez kontynuacji nauki). Do kategorii absolwentów uczelni wyższych zalicza się analogicznie osoby, które ukończyły edukację na poziomie wyższym w okresie ostatnich 12 miesięcy i nie kontynuowały nauki w systemie formalnym.

³ *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie podkarpackim w 2011 roku*, WUP w Rzeszowie, Rzeszów 2012, s. 41.

Rys. 2. Absolwenci publicznych i niepublicznych podkarpackich szkół wyższych według kierunków kształcenia (2010/2011) (w %)

Źródło: *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie podkarpackim w 2011 roku*, WUP w Rzeszowie, Rzeszów 2012.

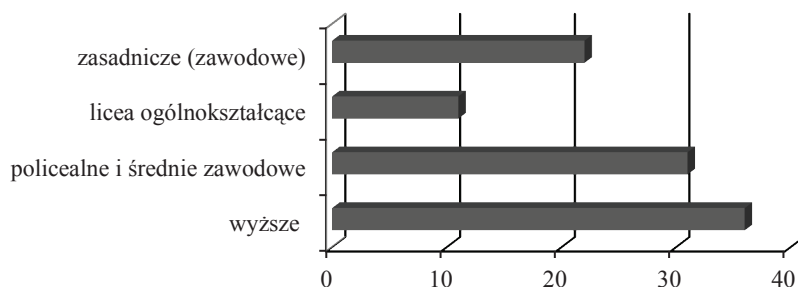
Analiza porównawcza udziału absolwentów poszczególnych kierunków kształcenia w ogóle absolwentów Podkarpacia w latach akademickich 2010/2011 oraz 2009/2010 wykazuje, że najwyższy wzrost nastąpił w grupie kończącej kierunki: „zdrowie i opieka społeczna” (o 827 osób) oraz „technika, przemysł i budownictwo” (o 708 osób)⁴. Natomiast największy spadek liczby absolwentów miał miejsce w grupie: „nauki społeczne, gospodarka i prawo” (o 448 osób). Może to świadczyć o rosnącym stopniu powiązania kierunku studiów z potrzebami rynku pracy, pracodawcy bowiem zdecydowanie chętniej zatrudniają osoby, które uzyskały wykształcenie inżyniersko-techniczne.

Biorąc pod uwagę strukturę bezrobocia na Podkarpaciu analizowaną pod względem wieku, poziomu wykształcenia oraz posiadanego doświadczenia zawodowego, otrzymujemy następujący profil osoby bezrobotnej na Podkarpaciu: jest to zazwyczaj osoba młoda (25-34 lata), posiadająca wykształcenie zasadnicze (zawodowe) oraz doświadczenie zawodowe w wymiarze 1-5 lat⁵. Zatem absolwent szkoły wyższej – ze względu na posiadany poziom wykształcenia – nie wpisuje się w pełni w podkarpacki profil osoby bezrobotnej. Jednak młody wiek i niewielkie doświadczenie zawodowe (a czasami zupełny jego brak) sprawiają, że absolwenci uczelni wyższych często zmagają się z wieloma trudnościami w trakcie poszukiwania pierwszej pracy, co w dużej mierze wynika z niedostosowania oferty edukacyjnej szkół wyższych do wymagań pracodawców. Są jednak w lepszej sytuacji niż ich koledzy z niższym wykształceniem, gdyż – jak wskazują dane statystyczne –

⁴ Tamże, s. 47-48.

⁵ Na podstawie: *Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011.

w 2011 roku z ogólnej liczby 8559 osób podejmujących pierwsze zatrudnienie największy odsetek (blisko 36%) stanowili na Podkarpaciu absolwenci szkół wyższych (rys. 3).

Rys. 3. Absolwenci podejmujący pierwszą pracę według poziomu wykształcenia (2011) (w %)

Źródła: opracowanie własne na podstawie: *Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011.

Analiza dostępnych danych wykazuje ogólną niechęć pracodawców do zatrudniania absolwentów. Na podstawie raportu prezentującego rezultaty drugiego etapu badań zrealizowanych w ramach projektu „Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy” (badanie pt. „Pracodawcy Podkarpacia”), zleconego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie, możemy zaobserwować, że tylko 8% podkarpackich pracodawców zadeklarowało, iż zatrudnia absolwentów kończących szkoły na różnych poziomach edukacji⁶, przy czym z grupy absolwentów szkół wyższych pracodawcy najczęściej zatrudniali osoby dysponujące wykształceniem wyższym technicznym, w dalszej kolejności absolwentów kierunków humanistycznych oraz matematyczno-przyrodniczych⁷. Potwierdza to hipotezę, że najszybciej znajdują zatrudnienie absolwenci kierunków technicznych. W województwie podkarpackim absolwenci kierunków techniczno-inżynierskich stanowią niemal 9% (8,6%) ogółu absolwentów szkół publicznych (na podobnym poziomie kształtuje się średnia dla Polski). W pozostałych województwach wschodniej Polski odsetek ten jest niższy: lubelskie 6,5%, podlaskie 6,9%, warmińsko-mazurskie 3,9%⁸. Zatem na tle Polski region Podkarpacia wypada stosunkowo dobrze.

Zaznaczyć należy, że konieczność monitorowania losów absolwentów szkół wyższych, którą narzuciła ustawa „Prawo o szkolnictwie wyższym”, powinna przyczynić się nie tylko do pozyskania większej wiedzy na temat odnajdywania przez

⁶ Definicja absolwenta przedstawiona pracodawcom w ramach badań nieco różni się od definicji stosowanej w BAEL, obejmuje bowiem osoby do 27 roku życia, które ukończyły edukację nie później niż w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

⁷ *Pracodawcy Podkarpacia 2012*, WUP w Rzeszowie, Rzeszów 2012, s. 165.

⁸ *Bank Danych Lokalnych*, GUS 2011.

absolwentów swojego miejsca na rynku pracy, lecz także do poprawy współpracy z pracodawcami i lepszego dostosowania oferty kształcenia do ich potrzeb.

Badania jakościowe, których rezultaty prezentuje wspomniany wyżej raport pt. „Pracodawcy Podkarpacia 2012”, potwierdzają powszechną obecnie opinię, że „sam fakt posiadania wyższego wykształcenia w coraz mniejszym stopniu gwarantuje znalezienie dobrej pracy”⁹. Pomimo ogólnej świadomości istniejącej w społeczeństwie, że większe szanse na udany start zawodowy mają absolwenci kierunków ścisłych niż kierunków humanistycznych, spora część maturzystów wybiera właśnie kierunki humanistyczne, co utrudnia wprowadzenie ograniczeń w liczbie miejsc przyjęć na te kierunki. Dodać należy, że kształcenie uniwersyteckie cechuje się humanizmem i uniwersalnością (*universitas studiorum*, łac.: całość, ogół studiów, wspólnota dyscyplin), zakłada otwartość w poznawaniu i wszechstronność proponowanych kierunków kształcenia, troskę o rozwój osobowości człowieka, kształtowanie jego postaw wobec różnego rodzaju zjawisk. W związku z tym uniwersytety nie mogą zrezygnować z kierunków humanistycznych. Jak wskazują wyniki badań zamieszczone we wspomnianym raporcie, absolwenci tych kierunków, pomimo że mają mniejsze zawodowe umiejętności praktyczne niż ich koledzy kończący kierunki inżyniersko-techniczne, „posiadają większe umiejętności w zakresie kompetencji społecznych (m.in. umiejętność współpracy w grupie, komunikacji, negocjacji, kreatywność), których z kolei brakuje umysłom ścisłym. Poza tym, nawiązując do Strategii Europa 2020 oraz wyników badania „Analiza zapotrzebowania gospodarki na absolwentów kierunków kluczowych w kontekście realizacji Strategii Europa 2020”, w ciągu najbliższych lat powinien zostać położony nacisk na wykształcenie specjalistów w branży kultury twórczej”¹⁰.

Z przytoczonych powyżej badań wynika ponadto kilka istotnych wniosków:

- przedstawiciele uczelni wyższych są gotowi do prowadzenia z pracodawcami rozmów, które mają służyć większemu dostosowaniu kierunków i treści programowych do potrzeb rynku pracy;
- na rynku pracy poszukiwane są osoby, które posiadają nie tylko praktyczne umiejętności techniczne w zawodzie, ale także kompetencje społeczne oraz znajomość języków obcych¹¹, w związku z czym uczelnie wyższe powinny wzbogacać swoją ofertę kształcenia o możliwość nauki języków obcych oraz doskonalenia „umiejętności miękkich” (np. pracy zespołowej, komunikatywności), jak również o zajęcia z przedsiębiorczości, co powinno wesprzeć absolwentów w zakładaniu własnej firmy; należy zaznaczyć w tym miejscu, że wiele uczelni poszerza swoją ofertę o wspomniane elementy, na przykład Uniwersytet Rzeszowski prowadził w latach 2009-2012, w ramach projektu pt. „Kompetencje

⁹ Tamże, s. 166.

¹⁰ Tamże.

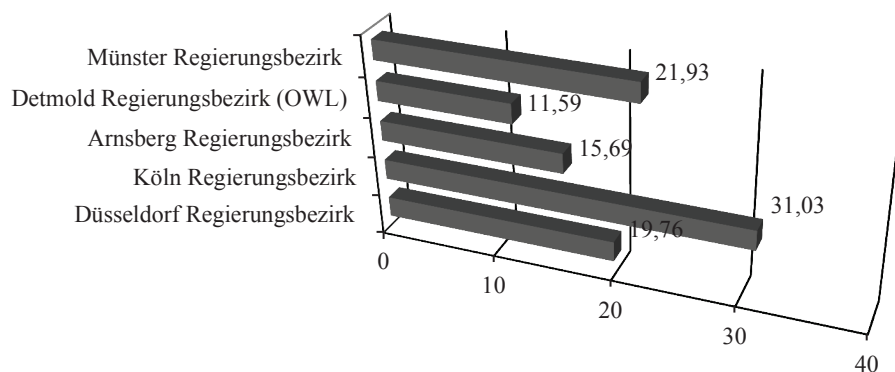
¹¹ Wynika to również z opracowania pt. *Analiza zapotrzebowania gospodarki na absolwentów kierunków kluczowych w kontekście realizacji strategii Europa 2020. Raport końcowy*, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Warszawa 2012, s. 11.

studentów UR kluczem do sukcesu na rynku pracy”, szkolenia w ramach Studenckiej Akademii Umiejętności, ukierunkowane na polepszenie szans absolwentów na rynku pracy;

- również w obszarze kierunków humanistycznych podejmuje się próby modyfikacji ukierunkowane na lepsze dostosowanie kierunków do potrzeb pracodawców;
- niepokoi fakt, że 95% pracodawców, wyjaśniając powód niezatrudniania absolwentów, podaje: „nie mamy zapotrzebowania na absolwentów / brak nowych etatów”¹²;
- ponadto: „absolwenci kojarzeni są z brakiem bądź niewielkim doświadczeniem zawodowym, przez co niektórzy pracodawcy deklarują wprost, iż nie zatrudniają absolwentów, gdyż poszukują pracowników o dłuższym stażu pracy, posiadających większe doświadczenie zawodowe”¹³.

3. Nordrhein-Westfalen / Ostwestfalen-Lippe

Region Ostwestfalen-Lippe (OWL), położony w kraju związkowym Nordrhein-Westfalen (NRW), połączony jest z Podkarpaciem poprzez partnerstwo miast: Rzeszów – Bielefeld. Z danych Urzędu Statystycznego kraju związkowego Nordrhein-Westfalen (*Landesbetrieb Information und Technik Nordrhein-Westfalen / IT.NRW*) wynika, że odsetek absolwentów szkół wyższych w regionie Ostwestfalen-Lippe wynosił w 2010 roku 11,59% ogółu absolwentów kraju związkowego Nordrhein-Westfalen (rys. 4), przy czym w okresie 2005-2010 najsilniejszy wzrost absolwentów szkół wyższych – na tle kraju związkowego NRW – zanotowano właśnie w OWL.

Rys. 4. Absolwenci szkół wyższych według ich udziału w poszczególnych okręgach administracyjnych w Nordrhein Westfalen (rok egzaminacyjny 2010^a)

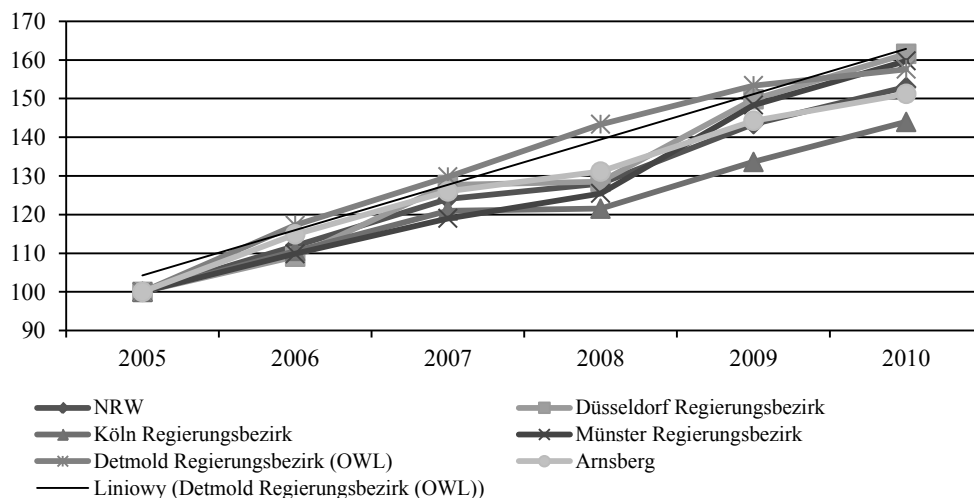
^a Rok egzaminacyjny 2010 obejmuje semestr zimowy 2009 oraz semestr letni 2010.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z: Information und Technik NRW, Referat 513, Amtliche Hochschulstatistik/Prüfungsstatistik, Düsseldorf 2012.

¹² *Pracodawcy Podkarpacia 2012* ..., s. 166-168.

¹³ Tamże, s. 168.

W całym analizowanym okresie zaznaczył się wyraźny trend wzrostowy (rys. 5).

Rys. 5. Absolwenci szkół wyższych w poszczególnych okręgach administracyjnych w Nordrhein-Westfalen (2005-2010)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z: Information und Technik NRW, Referat 513, Amtliche Hochschulstatistik/Prüfungsstatistik, Düsseldorf 2012.

Zaznaczyć należy, że wzrost liczby absolwentów statystycy uzasadniają m.in. wprowadzonym w ramach procesu bolońskiego dwustopniowym systemem kształcenia na poziomie wyższym, co sprawia, że absolwenci, którzy kończą najpierw studia I stopnia, a następnie II stopnia, są w określonych okolicznościach liczeni podwójnie¹⁴.

Od kilku lat obserwuje się na obszarze NRW wzrost liczby osób rozpoczynających studia na kierunkach informatyczno-technicznych, matematycznych i przyrodniczych (tzw. MINT: Mathematik, Informatik, Naturwissenschaften und Technik). Jak podaje Urząd Statystyczny Nordrhein-Westfalen, w roku akademickim 2010 na wymienionych kierunkach kształcenie rozpoczęło 55 000 osób więcej niż rok wcześniej (+12,3%). Kierunki kształcenia wybierane w regionie NRW różnią się nieco w zależności od płci. Jednak w zimowym semestrze 2010/2011 preferowanymi kierunkami – niezależnie od płci – były kierunki ekonomiczne, medyczne, prawo i matematyka. Kobiety na drugim miejscu wybierały germanistykę, na trzecim – prawo.

¹⁴ *Zahl der Hochschulabsolventen in NRW auf neuem Rekordstand*, http://www.it.nrw.de/presse/pressemitteilungen/2011/pres_153_11.html; NRW mit Rekordzahl an Akademikern; <http://www.rp-online.de/wissen/bildung/nrw-mit-rekordzahl-an-akademikern-1.2409928> [dostęp: 25.03.2013].

Z kolei mężczyźni w drugiej kolejności wybierali budowę maszyn i techniki procesów przetwórczych, na trzecim kierunku informatyczne¹⁵.

W opinii S. Rasch, w obliczu procesu postępującej modernizacji społeczeństwa, system szkolnictwa wyższego w Niemczech, chcąc sprostać konkurencji międzynarodowej, powinien skierować się bardziej ku wzorcom anglosaskim. Szkolnictwo wyższe w Niemczech zmagają się z niedostosowaniem oferty szkół wyższych do zainteresowań wielu osób pragnących podjąć studia. Zauważalny jest również pewien rozdzźwięk pomiędzy ofertą uczelni wyższych a potrzebami otoczenia gospodarczego. Wymagania pracodawców niejednokrotnie nie pokrywają się z kwalifikacjami absolwentów¹⁶. Jak wskazuje S. Rasch, absolwenci poszukiwani na rynku pracy powinni wykazywać się zarówno rzetelną wiedzą specjalistyczną, jak też umiejętnością pracy zespołowej, komunikatywnością, kompetencjami społecznymi, zdolnością szybkiego uczenia się, kompetencjami interkulturowymi, doświadczeniem zawodowym (w tym również zagranicznym), zdolnością całościowego postrzegania zadań, elastycznością, umiejętnością łatwego przystosowywania się do nowych sytuacji, przedsiębiorczością. Należy w tym miejscu przypomnieć również o dyskusji, skoncentrowanej wokół tezy: „uniwersalność kształcenia *versus* specjalizacja” oraz „rozwój i kształcenie wszechstronne *versus* kształcenie określonych umiejętności zawodowych”, która toczy się w tle wymagań stawianych edukacji na poziomie wyższym (a tym samym absolwentom szkół wyższych). Współczesne otoczenie gospodarcze preferuje absolwentów, którzy w swoim profilu zawodowym łączą solidną wiedzę i kwalifikacje specjalistyczne z kwalifikacjami ogólnymi wykraczającymi poza daną specjalność, doświadczenie zawodowe, znajomość języków obcych oraz kompetencje społeczne¹⁷.

Jak podaje *Job Trends Deutschland 2012*¹⁸, szacunki dotyczące zapotrzebowania na absolwentów w 2012 roku niewiele się zmieniły w stosunku do tych z roku poprzedniego. Trend przewidywany na najbliższe pięć lat obejmuje rosnące zapotrzebowanie na inżynierów różnych specjalności oraz informatyków. Preferowani są absolwenci z dyplomem uniwersyteckim, i to niezależnie od specjalności. Coraz bardziej akceptowane są jednak również dyplomy ukończenia studiów I stopnia.

Uwagę zwraca zapotrzebowanie na dualny system kształcenia na poziomie wyższym, który pozwala łączyć teorię z praktyką zawodową¹⁹. I chociaż – podobnie jak w Polsce – wiele uczelni niemieckich, w szczególności tych kształcących w obszarze nauk humanistycznych, jest ukierunkowanych bardziej na kształcenie teoretycz-

¹⁵ *Hochschulen in Nordrhein-Westfalen. Statistik kompakt – Ausgabe 2011*, Information und Technik NRW, Düsseldorf 2011, s. 10-11.

¹⁶ S. Rasch, *Erwerbschancen von Bachelor- und Masterabsolventen in der Wirtschaft: Analysen und Fallstudien für das Fach Erziehungswissenschaft*, VS Verlag für Sozialwissenschaften / GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2008, s. 44.

¹⁷ Tamże, s. 171-172.

¹⁸ *Job Trends Deutschland 2012. Die Studie zu Entwicklungen am Arbeitsmarkt für Absolventen*, <http://www.ebcert.de/files/Staufenbiel-JobTrends-2012-Kompakt.pdf> [dostęp: 20.03.2013].

¹⁹ K. Heidenreich, *Erwartungen der Wirtschaft an Hochschulabsolventen*, DIHK-Studie, Berlin 2011, s. 5.

ne niż praktyczne²⁰, to jednak coraz częściej obserwuje się uczelnie, które kształcą studentów na kierunkach, na które zgłasza zapotrzebowanie właśnie rynek pracy. Dotyczy to w szczególności takich kierunków, jak: nauka o przedsiębiorstwie, kierunki inżyniersko-techniczne, informatyczne czy praca społeczna. Przykładem może być Fachhochschule des Mittelstandes w Bielefeld, której oferta kształcenia (jak również projekty badawcze i wdrożeniowe) jest wynikiem ścisłej współpracy szkoły z przedsiębiorstwami, zrzeszeniami regionalnymi i instytucjami publicznymi²¹.

Dobrym przykładem i cenną inicjatywą jest również przedsięwzięcie realizowane (od 1998 r.) w regionie Ostwestfalen-Lippe pt. *Initiative für Beschäftigung OWL e. V.* (IfB OWL e. V.), którego celem jest, poprzez utworzenie regionalnej platformy dla przedsiębiorstw i instytucji regionalnych, dążenie do wsparcia regionalnego rynku pracy oraz poprawy poziomu zatrudnienia w regionie. W ramach IfB OWL e. V. szkoły wyższe kooperują z otoczeniem gospodarczym, co zapewnia tworzenie i utrzymywanie więzi pomiędzy regionem a młodymi, wysoko wykwalifikowanymi kadrami. Jednym z istotnych celów inicjatywy jest poprawa dostosowania kształcenia akademickiego do potrzeb pracodawców²². Najwyższy stopień zgodności pomiędzy zapotrzebowaniem rynku pracy a ofertą kształcenia uczelni wyższych obserwuje się w regionie OWL we wspomnianym wyżej obszarze MINT. Kierunki te uważane są za najbardziej znaczące dla innowacyjności oraz sukcesu gospodarczego kraju i regionu. Dysproporcje, jakie się tutaj zauważa, dotyczą przewagi mężczyzn studiujących kierunki MINT, w związku z czym w ramach IfB OWL e. V. realizowany jest projekt pt. „Kompetenzwerkstatt MINT-Frauen in OWL“, celem którego jest zwiększenie udziału kobiet w zawodach związanych z MINT oraz wsparcie ich kariery zawodowej²³.

Z analizy ogłoszeń o wolnych miejscach pracy w kraju związkowym NRW zamieszczanych na portalach internetowych²⁴ wynika, że oferty te są często kierowane do absolwentów szkół wyższych. Pracodawcy najczęściej szukają absolwentów legitymujących się dyplomem szkoły wyższej w obszarze MINT, doradztwa finansowego, rachunkowości, bankowości i ubezpieczeń. Wspomnieć należy, że sam portal: [http://www.opportuno.de/stellenangebote_absolventen_inregionnordrhein-westfalen+\(nrw\).html](http://www.opportuno.de/stellenangebote_absolventen_inregionnordrhein-westfalen+(nrw).html), oferuje na obszarze NRW 312 miejsc pracy dla absolwentów szkół wyższych.

²⁰ M. Oechsle et al., *Wie sehen Studierende das Verhältnis von Studium und Beruf? Praxisbezug und Professionalität in den Subjektiven Theorien Studierender*, [w:] S. Nickel, *Der Bologna-Prozess aus Sicht der Hochschulforschung Analysen und Impulse für die Praxis*, „Arbeitspapier Nr. 148“, CHE gemeinnütziges Centrum für Hochschulentwicklung, Gütersloh 2011, s. 181-184.

²¹ http://www.fh-mittelstand.de/fileadmin/pdf/Leitbild_FHM.pdf [dostęp: 18.03.2013].

²² <http://www.ifb-owl.de/> [dostęp: 18.03.2013].

²³ <http://www.ifb-owl.de/hochschule-wirtschaft/kompetenzwerkstatt-mint-frauen.html> (dostęp: 18.03.2013).

²⁴ Na przykład: <http://www.indeed.de/Hochschulabsolventen-Jobs-in-Niedersachsen>, <http://stellenanzeige.monster.de>, <http://www.jobstairs.de/stellenangebot/kpmg/350317.html>, http://www.jobwiwi.de/stellenanzeige_job/kpmg-ag-hochschulabsolvent-audit-corporate-health-care-koeln-koeln, <http://www.opportuno.de/stellenangebote/456909.html> [dostęp: 23.03.2013].

4. Podsumowanie

Z przedstawionych powyżej analiz wynika, że w Polsce mniej popularne niż kierunki humanistyczne są kierunki ścisłe (w tym inżynierijsko-techniczne). Zauważyć należy, że taka struktura kształcenia istotnie różni się od tendencji występującej w wielu krajach OECD²⁵, gdzie dużo większą wagę przywiązuje się do kształcenia specjalistów w zakresie nauk ścisłych i technicznych. W Niemczech dysproporcje pomiędzy studium inżynierijsko-technicznym i humanistycznym uległy w ostatnich latach zdecydowanemu zmniejszeniu na korzyść tych pierwszych. Zasadnicza różnica w uwarunkowaniach wejścia na rynek pracy absolwentów szkół wyższych w Polsce i Niemczech, w szczególności w województwie podkarpackim i kraju związkowym Nordrhein-Westfalen, w tym w regionie OWL, zasadza się w tym, że w Polsce rzadko (o ile w ogóle) pracodawcy zgłaszają oferty pracy adresowane przede wszystkim do absolwentów szkół wyższych, co w Niemczech jest zjawiskiem występującym stosunkowo często. W obu krajach (i regionach) największe szanse na znalezienie zatrudnienia mają absolwenci posiadający dyplom ukończenia kierunków techniczno-informatycznych, budownictwa czy matematyki.

Literatura

- Analiza zapotrzebowania gospodarki na absolwentów kierunków kluczowych w kontekście realizacji strategii Europa 2020. Raport końcowy*, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, Warszawa 2012.
- Heidenreich K., *Erwartungen der Wirtschaft an Hochschulabsolventen*, DIHK-Studie, Berlin 2011.
- Hochschulen in Nordrhein-Westfalen. Statistik kompakt – Ausgabe 2011*, Information und Technik NRW, Düsseldorf 2011.
- Oechsle M. et al., *Wie sehen Studierende das Verhältnis von Studium und Beruf? Praxisbezug und Professionalität in den Subjektiven Theorien Studierender*, [w:] S. Nickel (red.), *Der Bologna-Prozess aus Sicht der Hochschulforschung Analysen und Impulse für die Praxis*, „Arbeitspapier Nr. 148“, CHE gemeinnütziges Centrum für Hochschulentwicklung, Gütersloh 2011.
- Pocztowski A. (red.), *Zarządzanie talentami w organizacji*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Kraków 2008.
- Pracodawcy Podkarpacia 2012*, WUP w Rzeszowie, Rzeszów 2012.
- Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie podkarpackim w 2011 roku*, WUP w Rzeszowie, Rzeszów 2012.
- Rasch S., *Erwerbschancen von Bachelor- und Masterabsolventen in der Wirtschaft: Analysen und Fallstudien für das Fach Erziehungswissenschaft*, VS Verlag für Sozialwissenschaften / GWV Fachverlage GmbH, Wiesbaden 2008.
- Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2011.

²⁵ A. Pocztowski (red.), *Zarządzanie talentami w organizacji*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Kraków 2008, s. 21.

HIGH SCHOOLS GRADUATES IN THE CONTEXT OF (NOT) ADJUSTING OF EDUCATIONAL OFFER TO THE EMPLOYER EXPECTATIONS. COMPARATIVE ANALYSIS ON THE EXAMPLE OF CHOSEN REGIONS IN POLAND AND GERMANY

Summary: The purpose of the study is to present selected problems connected with the transition of high schools graduates from educational system to the labour market in the context of (not) adjusting educational offer to the employer expectations. Part one shows the main issues concerning Subcarpathian Voivodeship and part two refers to the federal state of Nordrhein-Westfalen with particular consideration on Ostwestfalen-Lippe region. A synthetic summary of conducted considerations concludes the study.

Keywords: high schools graduates, employers, labour market.